

História definovania a stanovenia smrti

prof. MUDr. Egon Kurča, PhD., FESO, prof. MUDr. Štefan Sivák, PhD.

Neurologická klinika JLF UK a UNM, Martin

Stanovenie smrti človeka je všeobecne bezproblémové a nevyžaduje špeciálne vzdelanie ani zručnosti. V malej časti prípadov ale nie je vôbec jednoduché určiť, či je osoba mŕtva alebo živá. Situáciu komplikuje aj potreba definovať čas a príčinu smrti. Autori v článku rozoberajú históriu definovania a stanovenia smrti človeka od 18. storočia (obdobie akcelerácie anatomicko-fyziologického poznania) až dodnes. Osobitný zreteľ je venovaný konceptu používanému v poslednom polstoročí, a to smrti mozgu založenej na neurologických kritériách. Zároveň zdôrazňujú, že problematika smrti je kombináciou odborne medicínskych, morálne etických, filozoficko-náboženských a legislatívne právnych aspektov spolu s emocionálnym pozadím ľudí blízkych zomretým osobám.

Kľúčové slová: smrť mozgu, stanovenie smrti na základe neurologických kritérií, história, etika, legislatíva.

The history of defining and determining death

Determining a person's death is generally unproblematic and requires no special education or skill. In a small proportion of cases, however, it is not at all easy to determine whether a person is dead or alive. The situation is further complicated by the need to define the time and cause of death. In the article, the authors discuss the history of defining and determining the death of a person from the 18th century (a period of accelerated anatomical-physiological knowledge) until the present day. Particular attention is paid to a concept used in the last half-century, namely brain death based on neurological criteria. Also, emphasis is placed on the fact that the issue of death is a combination of professional-medical, moral-ethical, philosophical-religious, and legislative-legal aspects along with the emotional background of those who are close to the deceased ones.

Key words: brain death, determining death based on neurological criteria, history, ethics, legislation.

Úvod

Proces stanovenia smrti človeka a kontroverzie, ktoré ho sprevádzajú, bol v posledných 60 rokoch doplnený o novú kvalitatívnu cerebrálnu úroveň. Problém nespočíva ani tak v tom, čo smrť jedinca predstavuje a mŕtve telá majú svoje charakteristické črty. Vo väčšine prípadov dokážeme (aj laická verejnosť) identifikovať mŕtve osoby, ale aj mŕtve zvieratá alebo rastliny. Existuje však nezanedbateľný počet prípadov, keď nie je vôbec jasné (ani lekárom), či je osoba živá alebo mŕtva. Navyše určenie presného času úmrtia jedinca je ďalšou výzvou v tomto kontexte. Zásadný

význam majú diagnostické kritériá smrti a použité vyšetrovacie metódy. Rovnako dôležité je zabrániť chybnému stanoveniu smrti žijúcich osôb (tzv. zdanlivo mŕtvi). Smrť človeka sa stala viac komplexným fenoménom, na pochopenie ktorého už nepostačujú zdedené a naučené inštinkty.

Filozoficky poznáme dva základné princípy definovania života. Prvý predstavuje tzv. centralistickú teóriu, keď je „životná sila alebo princíp“ sústredený v jednom alebo viacerých orgánoch tela. Druhý predstavuje tzv. decentralistickú teóriu, podľa ktorej je „životný princíp“ zastúpený disperzne vo

DECLARATIONS:

Declaration of originality:

The manuscript is original and has not been published or submitted elsewhere.

Ethical principles compliance:

The authors attest that their study was approved by the local Ethical Committee and is in compliance with human studies and animal welfare regulations of the authors' institutions as well as with the World Medical Association Declaration of Helsinki on Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects adopted by the 18th WMA General Assembly in Helsinki, Finland, in June 1964, with subsequent amendments, as well as with the ICMJE Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals, updated in December 2018, including patient consent where appropriate.

Conflict of interest:

Not applicable.

Consent for publication:

Not applicable.

Cit. zkr: *Neurol. praxi.* 2025;26(2):97-102

<https://doi.org/10.36290/neu.2024.086>

Článok prijat redakci: 4. 10. 2024

Článok prijat k publikaci: 2. 1. 2025

prof. MUDr. Egon Kurča, PhD., FESO

egonkurca@gmail.com